

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра судової медицини, медичного правознавства
імені заслуженого професора. М.С.Бокаріуса

Навчальний рік 2025-2026

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

«Судово-медичні аспекти лікарської діяльності»
(назва освітнього компоненту)

Нормативний чи вибірковий освітній компонент вибірковий

Форма здобуття освіти денна
(очна; заочна; дистанційна)

Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»
(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність 228 «Педіатрія»
(шифр і назва спеціальності)

Спеціалізація (за наявності) _____

Освітньо-професійна програма (освітньо-наукова програма)

ОПП «Педіатрія»

Другого магістерського рівня вищої освіти

Курс V

Силабус навчальної дисципліни
розглянуто на засіданні кафедри
судової медицини, медичного
правознавства імені заслуженого
професора. М.С.Бокаріуса

Схвалено методичною комісією
ХНМУ з проблем хірургічного
профіля
(назва)

Протокол від
«30» серпня 2021 року № 11

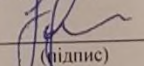
Протокол від
«30» серпня 2021 року № 1

Завідувач кафедри

(підпис)

О.В. Дунаєв
(ініціали, прізвище)

Голова

(підпис)

В.О. Сипливий
(ініціали, прізвище)

РОЗРОБНИКИ СИЛАБУСУ:

1. *Бондаренко Владислав Вікторович* – доцент кафедри судової медицини, медичного правознавства імені заслуженого професора М.С.Бокаріуса, кандидат медичних наук

(прізвище, ім'я та по-батькові, посада, вчене звання, науковий ступінь)

)

**ДАНІ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЩО ВИКЛАДАЮТЬ
ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ**

ПІБ викладача	<i>Бондаренко Владислав Вікторович</i>
Інформація про викладача	<i>Професійні інтереси: судова медицина, криміналістика, правознавство, медичне право України</i> <i>Профайл викладача:</i> <i>http://31.128.79.157:8083/user/files.php</i>
Контактний тел.	<i>+38(093) 754-05-54</i>
E-mail:	<i>vv.bondarenko@knmu.edu.ua</i>
Інформація про консультації :	
<u>очні консультації</u>	<i>кожний вівторок з 15.00 до 17.00 год.</i>
розклад:	<i>м. Харків, вул. Тринклера 6, кафедра судової медицини, медичного правознавства імені заслуженого професора М.С.Бокаріуса (3-й поверх)</i>
місце проведення:	
<u>он-лайн консультації</u>	<i>за попередньою домовленістю,</i> <i>http://31.128.79.157:8083/mod/bigbluebuttonbn/view.php?id=37924</i>
Локація	<i>вул. Тринклера 6</i> <i>https://goo.gl/maps/v6bFs5yZonFD77zcA</i>

ВСТУП

Силабус навчальної дисципліни «Судово-медичні аспекти лікарської діяльності» складений відповідно до освітньо-професійної програми (далі – ОПП) «Педіатрія» фахівців другого (магістерського) рівня галузі знань - 22 «Охорона здоров'я» спеціальності – 228 «Педіатрія».

Опис навчальної дисципліни (анотація). Дисципліна «Судово-медичні аспекти лікарської діяльності» включає в себе інформацію щодо основних теоретичних та методичних питань судово-медичної оцінки лікарської діяльності з метою встановлення правової оцінки дій медичних працівників у межах своїх функціональних обов'язків і чинного законодавства України. Знання та навички з судової медицини та медичного правознавства є необхідною умовою для розуміння процесів професійної діяльності у галузі охорони здоров'я, Дисципліна спрямована на формування правового світогляду, створення системи правових уявлень, переконань та навиків правомірної поведінки фахівця системи охорони здоров'я. Вона має на меті не лише надання необхідних теоретичних знань, а й навчання правильному використанню правових норм при виконанні власної професійної діяльності. У зв'язку з цим, вивчення даної дисципліни спрямовано на уникнення можливих лікарських помилок у діяльності лікаря. Дисципліна має на меті не лише надання необхідних теоретичних знань, а й навчання правильному використанню правових норм при виконанні професійної лікарської діяльності.

Предметом вивчення дисципліни є оволодіння здобувачами вищої освіти теоретичних знань і практичних навичок, що необхідні у провадженні практичної діяльності у сфері охорони здоров'я, а також у повсякденному житті на фоні високого рівня правосвідомості та підвищення правової культури, а також недопущення правового нігілізму.

Міждисциплінарні зв'язки. Навчальна дисципліна «Судово-медичні аспекти лікарської діяльності» є необхідною складовою формування особистості лікаря у вищій медичній школі, вона пов'язана зі знаннями соціально-гуманітарних і природничо-наукових дисциплін – філософії, біоетики та біобезпеки, історії медицини, соціальної медицини, нормальної та патологічної анатомії, нормальної та патологічної фізіології, рентгенології, внутрішніх хвороб, педіатрії, хірургії, акушерства та гінекології, травматології, судової медицини.

Пререквізити. Вивчення дисципліни передбачає попереднє засвоєння кредитів з контролю та моніторингу діяльності у закладах вищої освіти, якість освітнього процесу.

Постреквізити. Основні положення навчальної дисципліни мають застосовуватися при вивченні фахових дисциплін.

Посилання на сторінку навчальної дисципліни в MOODLE
<http://31.128.79.157:8083/user/files.php>

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета вивчення навчальної дисципліни навчальної дисципліни «Судово-медичні аспекти лікарської діяльності» полягає в отриманні майбутнім лікарем-педіатром необхідного обсягу теоретичних медико-правових знань і практичних навичків у сфері охорони здоров'я України, що стане умовою мінімалізації лікарських помилок у майбутній діяльності лікаря-педіатра та відповідно покращенню якості медичної допомоги населенню України.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є отримання знань, умінь, навичок щодо особливостей проведення судово-медичних експертиз у випадках неналежного виконання професійних обов'язків медичними працівниками у галузях анестезіології-реаніматології, хірургії, акушерстві та гінекології, терапії та педіатрії, аналіз найбільш розповсюджених лікарських помилок, ятрогеній, нещасних випадків, що найбільш частіше зустрічаються у лікарській діяльності та пошук шляхів їх запобігання, експертна кваліфікація професійних правопорушень та юридична відповідальність за їх здійснення, усвідомлення юридичного значення первинної медичної документації та основні дефекти в її оформленні, усвідомлення правового значення стандартів надання медичної допомоги та правового застосування лікарських засобів в Україні, аналіз та оцінка правових та етичних проблем різних галузей охорони здоров'я - трансплантології, донорства, штучного запліднення, абортів, стерилізації, зміни статі, евтаназії та ін.

1.3. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна.

1.3.1. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує опанування здобувачами вищої освіти наступних **компетентностей**:

Інтегральної компетентності: здатності інтегрувати знання та розв'язувати складні спеціалізовані задачі в нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності в мультидисциплінарному контексті на основі концептуальних знань, що включають сучасні наукові здобутки у галузі охорони здоров'я, із здатністю зрозумілого і аргументованого донесення висновків до фахівців і нефахівців, а також є основою для оригінального мислення, продовження навчання з високим ступенем автономії та проведення досліджень;

загальних компетентностей: здатності до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатності вчитися і бути сучасно навченим; застосовувати знання в практичних ситуаціях; здатності до адаптації та дії в новій ситуації; здатності приймати обґрунтоване рішення; працювати в команді та навички міжособистісної взаємодії; спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатності спілкуватись іноземною мовою отримувати навички

використання інформаційних і комунікаційних технологій; здатності діяти соціально відповідально та свідомо;

спеціальних (фахових) компетентностей: здатності до опитування та визначення необхідного переліку лабораторних та інструментальних досліджень та оцінки їх результатів; здатності до встановлення попереднього та клінічного діагнозу захворювання; здатності до проведення експертизи працездатності, до ведення медичної документації, до проведення аналізу діяльності лікаря, підрозділу, закладу охорони здоров'я, проведення заходів щодо забезпечення якості та безпеки медичної допомоги і підвищення ефективності використання медичних ресурсів.

1.3.2. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує набуття студентами наступних **програмних результатів навчання**:

ПРН 1 – здобуття особою загальних та спеціальних фундаментальних і професійно-орієнтованих знань, умінь, навичок, компетентностей, необхідних для виконання типових професійних завдань, пов'язаних з її діяльністю в медичній галузі на відповідній посаді

ПРН 3 – здатність застосовувати набуті знання, навички та розуміння для вирішення типових задач діяльності лікаря, сфера застосування яких передбачена переліками синдромів та симптомів, захворювань, невідкладних станів, лабораторних та інструментальних досліджень, медичних маніпуляцій

ПРН 4 – збір інформації про пацієнта

ПРН 17 – ведення медичної документації, обробка державної, соціальної та медичної інформації

ПРН 20 – здатність застосовувати набуті знання щодо існуючої системи охорони здоров'я для оптимізації власної професійної діяльності та участі у вирішенні практичних завдань галузі

ПРН 21 – сформованість фахівця з належними особистими якостями, який дотримується етичного кодексу лікаря

1.3.3. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує набуття студентами наступних **соціальних навичок (Soft skills)**: вміння працювати з текстом «Основ законодавства України про охорону здоров'я»; з текстами інших нормативних законодавчих актів в галузі охорони здоров'я; запобігати здійсненню найбільш розповсюджених у практиці лікарських помилок, вміти прогнозувати нещасні випадки та ятрогенії з метою їх недопущення, уникати помилок в оформленні медичної документації, вміти користуватись протоколами надання медичної допомоги та сертифікованими лікарськими засобами, здійснювати правомірну поведінку у випадках трансплантології, донорства, штучного запліднення, аборта, стерилізації, зміни статі, евтаназії тощо, вміти захищати свої права та законні інтереси з посиланням на законодавство України, логічно правильно обґрунтовувати правові явища і процеси, прогнозувати можливе виникнення лікарських помилок та нещасних випадків на ранніх етапах медичної допомоги, допомагати порадами іншим фахівцям у проблемних ситуаціях..

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь, ОПП	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3,0	Галузь знань <u>22 «Охорона здоров'я»</u> (шифр і назва)	Вибіркова
Загальна кількість годин – 90	Спеціальність: <u>228 «Педіатрія»</u> (шифр і назва)	Рік підготовки (курс):
		5-й
Годин для денної форми навчання: аудиторних – 20 самостійної роботи - 70	Освітній ступінь: <u>магістр</u> ОПП <u>«Педіатрія»</u>	Семестр
		1-й
		Лекції
		10 год.
		Практичні
		10 год.
		Лабораторні
		-
		Самостійна робота
		70 год.
	Індивідуальні завдання: -	
	Вид підсумковою контролю: залік	

2.1. Опис дисципліни

№ з/п	Назви тем дисципліни	Кількість годин					
		Форма навчання очна (денна)					
		Ра- зом	У тому числі				
Лек .	Пра к		Лаб .	Інд.	СР С		
1	Історико-правові та судово-медичні аспекти лікарської діяльності. Проблеми лікарських помилок, ятрогеній, професійних правопорушень	6	2	-	-	-	4
2	Загальні питання організації та правового регулювання системи охорони здоров'я в Україні	6	-	1	-	-	5
3	Характеристика несприятливих наслідків у медичній практиці – лікарські помилки, нещасні випадки, ятрогенії .	6	-	1	-	-	5

4	Експертна оцінка недоліків професійної медичної діяльності у різних галузях охорони здоров'я	6	2	-	-	-	4
5	Юридична відповідальність медичних працівників за професійно-посадові правопорушення та її види.	6	2	1	-	-	3
6	Юридичне значення первинної медичної документації та основні дефекти в її оформленні. Правове значення стандартів надання медичної допомоги та застосування лікарських засобів в Україні.	6	-	1	-	-	5
7	Основи проведення судово-медичної експертизи щодо професійних правопорушень медичних працівників.	6	2	-	-	-	4
8	Судово-медична експертна оцінка дефектів надання медичної допомоги в анестезіології-реаніматології та їх профілактика.	8	-	1	-	-	7
9	Судово-медична експертна оцінка дефектів надання медичної допомоги в хірургічній практиці та їх профілактика.	8	-	1	-	-	7
10	Судово-медична експертна оцінка дефектів надання медичної допомоги в акушерсько-гінекологічній практиці та їх профілактика.	8	-	1	-	-	7
11	Судово-медична експертна оцінка дефектів надання медичної допомоги в терапевтичній практиці та їх профілактика.	8	-	1	-	-	7
12	Судово-медична експертна оцінка дефектів надання медичної допомоги в педіатричній практиці та їх профілактика.	8	-	1	-	-	7
13	Правові та етичні проблеми різних галузей охорони здоров'я - реаніматології, трансплантології, донорства, штучного запліднення, аборта, стерилізації, зміни статі, евтаназії та ін.	8	2	1	-	-	5
	Всього годин по дисципліні	90	10	10	-	-	70

2.2.1 Лекції

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Види лекцій
1	Історико-правові та судово-медичні аспекти лікарської діяльності. Проблеми лікарських помилок, ятрогеній, професійних правопорушень	2	Лекція – інформація, мультимедійна презентація
2	Експертна оцінка недоліків професійної медичної діяльності у різних галузях охорони здоров'я	2	Лекція - інформація, мультимедійна презентація
3	Основи проведення судово-медичної експертизи щодо притягнення медичних працівників до юридичної відповідальності за професійні правопорушення	2	Лекція – інформація, мультимедійна презентація
4	Юридичне значення первинної медичної документації та основні дефекти в її оформленні. Правове значення стандартів надання медичної допомоги та застосування лікарських засобів в Україні.	2	Лекція - інформація, мультимедійна презентація
5	Правові та етичні проблеми різних галузей охорони здоров'я - реаніматології, трансплантології, донорства, штучного запліднення, аборта, стерилізації, зміни статі, евтаназії та ін.	2	Лекція – інформація, мультимедійна презентація
Всього годин		10	

2.2.2 Семінарські заняття - не має

2.2.3 Практичні заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість Год.	Методи навчання	Форми контролю
1	Загальні питання організації та правового регулювання системи охорони здоров'я в Україні.	5	Розповідь-пояснення презентація	Тестовий контроль
2	Характеристика несприятливих наслідків у медичній практиці – лікарські помилки, нещасні випадки, ятрогенії .	5	Розповідь-пояснення Презентація відеоролік	Усне опитування тестовий контроль

3	Юридична відповідальність медичних працівників за професійно-посадові правопорушення та її види.	1	Розповідь-пояснення презентація	Усне опитування ятестовий контроль
4	Основи проведення судово-медичної експертизи щодо професійних правопорушень медичних працівників.	1	Розповідь-пояснення презентація	Усне опитування ятестовий контроль
5	Судово-медична експертна оцінка дефектів надання медичної допомоги в анестезіології-реаніматології та їх профілактика.	1	Розповідь-пояснення презентація	Усне опитування ятестовий контроль
6	Судово-медична експертна оцінка дефектів надання медичної допомоги в хірургічній практиці та їх профілактика.	1	Розповідь-пояснення презентація	Усне опитування ятестовий контроль
7	Судово-медична експертна оцінка дефектів надання медичної допомоги в акушерсько-гінекологічній практиці та їх профілактика.	1	Розповідь-пояснення презентація	Усне опитування ятестовий контроль
8	Судово-медична експертна оцінка дефектів надання медичної допомоги в терапевтичній практиці та їх профілактика.	1	Розповідь-пояснення презентація	Усне опитування ятестовий контроль
9	Судово-медична експертна оцінка дефектів надання медичної допомоги в педіатричній практиці та їх профілактика.	1	Розповідь-пояснення презентація	Усне опитування ятестовий контроль
10	Правові та етичні проблеми різних галузей охорони здоров'я - реаніматології, трансплантології, донорства, штучного запліднення, абортів, стерилізації, зміни статі, евтаназії та ін. Лікарська таємниця.	1	Розповідь-пояснення презентація	Усне опитування ятестовий контроль
	Всього годин	10		

2.2.4. Лабораторні заняття - не має

2.2.5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість Год.	Методи навчання	Форми контролю
1	Історико-правові та судово-медичні аспекти лікарської діяльності. Проблеми	4	Робота з текстом	Тестовий контроль,

	лікарських помилок, ятрогеній, професійних правопорушень		конспектування	самоконтроль
2	Загальні питання організації та правового регулювання системи охорони здоров'я в Україні	5	Робота з текстом конспектування	Тестовий контроль, самоконтроль
3	Характеристика несприятливих наслідків у медичній практиці – лікарські помилки, нещасні випадки, ятрогенії .	5	Робота з текстом конспектування	Тестовий контроль, самоконтроль
4	Експертна оцінка недоліків професійної медичної діяльності у різних галузях охорони здоров'я	4	Робота з текстом конспектування	Тестовий контроль, самоконтроль
5	Юридична відповідальність медичних працівників за професійно-посадові правопорушення та її види.	3	Робота з текстом конспектування	Тестовий контроль, самоконтроль
6	Юридичне значення первинної медичної документації та основні дефекти в її оформленні. Правове значення стандартів надання медичної допомоги та застосування лікарських засобів в Україні.	5	Робота з текстом конспектування	Тестовий контроль, самоконтроль
7	Основи проведення судово-медичної експертизи щодо професійних правопорушень медичних працівників.	4	Робота з текстом конспектування	Тестовий контроль, самоконтроль
8	Судово-медична експертна оцінка дефектів надання медичної допомоги в анестезіології-реаніматології та їх профілактика.	7	Робота з текстом конспектування	Тестовий контроль, самоконтроль
9	Судово-медична експертна оцінка дефектів надання медичної допомоги в хірургічній практиці та їх профілактика.	7	Робота з текстом конспектування	Тестовий контроль, самоконтроль
10	Судово-медична експертна оцінка дефектів надання медичної допомоги в акушерсько-гінекологічній практиці та їх профілактика.	7	Робота з текстом конспектування	Тестовий контроль, самоконтроль
11	Судово-медична експертна оцінка дефектів надання медичної допомоги в терапевтичній практиці та їх профілактика.	7	Робота з текстом конспектування	Тестовий контроль, самоконтроль

12	Судово-медична експертна оцінка дефектів надання медичної допомоги в педіатричній практиці та їх профілактика.	7	Робота з текстом конспектування	Тестовий контроль, самоконтроль
13	Правові та етичні проблеми різних галузей охорони здоров'я - реаніматології, трансплантології, донорства, штучного запліднення, абортів, стерилізації, зміни статі, евтаназії та ін.	5	Робота з текстом конспектування	Тестовий контроль, самоконтроль
	Всього годин	70		

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

3.1. Оцінювання успішності навчання здобувачів освіти здійснюється на підставі чинної «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів освіти ХНМУ» від 21.08.2021 № 181.

Поточний контроль проводиться на кожному аудиторному занятті (крім лекцій). За результатами засвоєння кожної теми заняття виставляється оцінка з використанням 4-бальної системи. Навчальний матеріал дисципліни, передбачений для засвоєння здобувачем освіти у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль разом з навчальним матеріалом, що вивчався при проведенні аудиторних навчальних занять.

Загальна навчальна діяльність вважається виконаною, якщо здобувач відпрацював всі пропущені аудиторні заняття та лекції, а середній бал за всі теми дорівнює 3-ом балам та вище. Загальна навчальна діяльність закінчується оцінкою з формою контролю «залік». Бали для дисциплін розраховуються як середнє арифметичне балів поточного контролю за всі теми впродовж всього періоду вивчення дисципліни (з точністю до сотих) за таблицею 2 «Перерахунок середньої оцінки за поточний контроль у багатобальну шкалу (для дисциплін, що завершуються заліком)», що додається автоматично в межах функціоналу електронного журналу АСУ. Загальна навчальна діяльність визначається у балах від 120 до 200 та відміткою – «зараховано» або «не зараховано». Викладач виставляє здобувачу освіти відповідну оцінку у індивідуальний навчальний план та заповнює відомості успішності з дисципліни.

Перерахунок середньої оцінки за поточний контроль у багатобальну шкалу проводиться відповідно до «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів...» (таблиця 2). Наказ ХНМУ від 21.08.2021 р. №181.

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу (для дисциплін, що завершуються заліком)

4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	200	4.22-4,23	169	3.45-3,46	138
4.97-4,99	199	4.19-4,21	168	3.42-3,44	137
4.95-4,96	198	4.17-4,18	167	3.4-3,41	136
4.92-4,94	197	4.14-4,16	166	3.37-3,39	135
4.9-4,91	196	4.12-4,13	165	3.35-3,36	134
4.87-4,89	195	4.09-4,11	164	3.32-3,34	133
4.85-4,86	194	4.07-4,08	163	3.3-3,31	132
4.82-4,84	193	4.04-4,06	162	3.27-3,29	131
4.8-4,81	192	4.02-4,03	161	3.25-3,26	130
4.77-4,79	191	3.99-4,01	160	3.22-3,24	129
4.75-4,76	190	3.97-3,98	159	3.2-3,21	128
4.72-4,74	189	3.94-3,96	158	3.17-3,19	127
4.7-4,71	188	3.92-3,93	157	3.15-3,16	126
4.67-4,69	187	3.89-3,91	156	3.12-3,14	125
4.65-4,66	186	3.87-3,88	155	3.1-3,11	124
4.62-4,64	185	3.84-3,86	154	3.07-3,09	123
4.6-4,61	184	3.82-3,83	153	3.05-3,06	122
4.57-4,59	183	3.79-3,81	152	3.02-3,04	121
4.54-4,56	182	3.77-3,78	151	3-3,01	120
4.52-4,53	181	3.74-3,76	150	Менше 3	Недостатньо
4.5-4,51	180	3.72-3,73	149		
4.47-4,49	179	3.7-3,71	148		
4.45-4,46	178	3.67-3,69	147		
4.42-4,44	177	3.65-3,66	146		
4.4-4,41	176	3.62-3,64	145		
4.37-4,39	175	3.6-3,61	144		
4.35-4,36	174	3.57-3,59	143		
4.32-4,34	173	3.55-3,56	142		
4.3-4,31	172	3.52-3,54	141		
4,27-4,29	171	3.5-3,51	140		
4.24-4,26	170	3.47-3,49	139		

3.2. Питання до заліку:

1. Загальна характеристика законодавчого забезпечення охорони здоров'я в Україні.
2. Поняття та ознаки медичної допомоги (якісна, кваліфікована, доступна, безоплатна).
3. Права людини у сфері охорони здоров'я: поняття, класифікація, характеристика.
4. Право людини на медичну інформацію.

5. Право людини на лікарську таємницю.
6. Право людини на згоду на медичне втручання.
7. Загальна характеристика прав пацієнта.
8. Правове регулювання обов'язків пацієнта в Україні.
9. Морально-етичні засади взаємин «лікар-пацієнт».
10. Правове регулювання професійних обов'язків медичних працівників.
11. Правовий статус лікуючого лікаря за національним законодавством.
12. Види правопорушень та відповідальності у сфері охорони здоров'я
13. Цивільно-правова відповідальність у сфері охорони здоров'я.
14. Дисциплінарна відповідальність медичних працівників.
15. Адміністративно-правова відповідальність у медичному праві.
16. Кримінальна відповідальність медичних працівників.
17. Звільнення від юридичної відповідальності медичних працівників.
18. Особливості юридичної відповідальності пацієнтів за законодавством України.
19. Експертна діяльність у сфері охорони здоров'я: національне і зарубіжне законодавство.
20. Поняття, види і значення медичних експертиз в Україні.
21. Дефекти надання медичної допомоги: поняття і види.
22. Медична помилка та нещасний випадок.
23. Ятрогенна патологія: актуальність і основні причини виникнення.
24. Ускладнення за результатами медичних втручань та їх правові наслідки.
25. Контроль якості медичної допомоги: поняття, види, суб'єкти.
26. Правовий статус лікаря, який надає первинну медичну допомогу.
27. Законодавче забезпечення донорства органів та інших анатомічних матеріалів.
28. Судово-медична експертиза: загальна характеристика та роль у сфері медичного права
29. Основи проведення судово-медичної експертизи в Україні.
30. Судово-медична експертна оцінка дефектів надання медичної допомоги в анестезіології-реаніматології та їх профілактика.
31. Судово-медична експертна оцінка дефектів надання медичної допомоги в хірургічній практиці та їх профілактика
32. Судово-медична експертна оцінка дефектів надання медичної допомоги в акушерсько-гінекологічній практиці та їх профілактика.
33. Судово-медична експертна оцінка дефектів надання медичної допомоги в терапевтичній практиці та їх профілактика.
34. Судово-медична експертна оцінка дефектів надання медичної допомоги в педіатричній практиці та їх профілактика
35. Правові та етичні проблеми трансплантології.
36. Правові та етичні проблеми штучного запліднення.
37. Правові та етичні проблеми аборта.
38. Правові та етичні проблеми стерилізації.
39. Правові та етичні проблеми зміни статі.

40. Правові та етичні проблеми евтаназії.

3.4. Індивідуальні завдання – не передбачені

3.6. Правила оскарження оцінки

Апеляція здобувача вищої освіти щодо оцінки (кількості балів), повинна подаватись особисто не пізніше наступного робочого дня після проведення підсумкового контролю та оголошення оцінки. Апеляція розглядається не пізніше наступного дня після її подання у присутності здобувача. Додаткове опитування здобувача вищої освіти при розгляді апеляції не допускається. Порядок подання і розгляду апеляції повинен бути оприлюднений та доведений до відома здобувача не пізніше ніж 7 днів після подання апеляції.

4. ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Вимоги дисципліни.

- повага до колег,
- толерантність до інших та їхнього досвіду,
- сприйнятливність та неупередженість,
- здатність не погоджуватися з думкою, але шанувати особистість опонента/-ки,
- ретельна аргументація своєї думки та сміливість змінювати свою позицію під впливом доказів,
- я-висловлювання, коли людина уникає непотрібних узагальнювань, описує свої почуття і формулює свої побажання з опорою на власні думки і емоції,
- обов'язкове знайомство з першоджерелами.

Відвідування занять та поведінка.

Відвідування лекційних та практичних занять є обов'язковим. Відпрацювання пропущених практичних занять відбувається щоденно з 15.00 до 17.00 на кафедрі, згідно графіку на інформаційному стенді та передбачає усне опитування, вирішення тестових завдань об'ємом до 30 тестових завдань. Відпрацювання пропущених лекцій відбувається шляхом написання реферату від руки об'ємом до 20 сторінок на аркушах формату А4. Реферат повинен бути написаний з посиланням на джерела літератури та переданий викладачу особисто. Якщо виникають запитання, то можна звернутися до викладача особисто, он-лайн або за електронною поштою.

Під час лекції бажано вести конспект та зберігати достатній рівень тиші, можливо ставити запитання. До проведення практичних занять студенти повинні підготуватися за темою заняття, активно приймати участь у дискусії, ставити запитання, висловлювати свою точку зору. Під час обговорення необхідно зберігати повагу до колег, толерантність до їх досвіду, сприйнятливність та неупередженість, здатність до конструктивної критики, спиратися на власні емоції та думки.

Під час занять **дозволяється:**

- залишати аудиторію на короткий час за потреби та за дозволом викладача;

- пити безалкогольні напої;
- фотографувати слайди презентацій;
- брати активну участь у ході заняття.

Під час занять заборонено:

- їсти (за виключенням осіб, особливий медичний стан яких потребує іншого – в цьому випадку необхідне медичне підтвердження);

- палити, вживати алкогольні і навіть слабоалкогольні напої або наркотичні засоби;

- нецензурно висловлюватися або вживати слова, які ображають честь і гідність колег та професорсько-викладацького складу;

- грати в азартні ігри;

- наносити шкоду матеріально-технічній базі університету (псувати інвентар, обладнання; меблі, стіни, підлоги, засмічувати приміщення і території);

Використання електронних гаджетів.

Використання електронних гаджетів є основним і потужним інформаційним джерелом до вивчення курсу, адаптивним до сучасних вимог і сприяє входженню в сучасний європейський освітній простір. Гаджети забезпечують постійний зворотній зв'язок: «викладач- здобувач вищої освіти», «здобувач-здобувач вищої освіти», «здобувач-група здобувачів вищої освіти».

Політика щодо осіб з особливими освітніми потребами.

Організація інклюзивного навчання в закладах вищої освіти здійснюється згідно з наказом ХНМУ № 203 від 22.06.2018 «Про затвердження порядку супроводу (надання допомоги) осіб з обмеженими фізичними можливостями, громадян похилого віку, інших маломобільних груп населення під час перебування на території (в приміщеннях) ХНМУ.

Рекомендації щодо успішного складання дисципліни (активність здобувачів вищої освіти під час практичного заняття, виконання необхідного мінімуму навчальної роботи).

Протягом вивчення дисципліни здобувач вищої освіти зобов'язаний:

- систематично відвідувати практичні заняття та лекції;
- вести конспекти практичних занять;
- приймати активну участь у роботі на заняттях;
- виконувати самостійну позааудиторну роботу.

Заохочення та стягнення.

Додаткові бали впродовж курсу не передбачені.

Техніка безпеки.

На першому занятті будуть роз'яснені основні принципи охорони праці на кафедрі шляхом проведення інструктажу. Очікується, що кожен повинен знати, де найближчий до аудиторії евакуаційний вихід, де знаходиться вогнегасник, як їм користуватися тощо. Після проведення інструктажу кожен

здобувач вищої освіти повинен поставити підпис у журналі інструктажу кафедри з охорони праці.

5. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Кафедра судової медицини, медичного правознавства імені заслуженого професора М.С.Бокаріуса підтримує нульову толерантність до плагіату. Від здобувачів вищої освіти очікується бажання постійно підвищувати власну обізнаність в академічному письмі. На перших заняттях проводитимуться інформаційні заходи щодо того, що саме вважати плагіатом та як коректно здійснювати дослідницько-науковий пошук.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова:

1. Стеценко С.Г., Стеценко В.Ю., Сенюта І.Я. Медичне право України: Підручник / За заг. ред. д.ю.н., проф.. С.Г. Стеценка. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. - 507 с.
2. Берн І., Езер Т., Коен Дж., Оверал Дж., Сенюта І. Права людини у сфері охорони здоров'я: практичний посібник / За наук. ред. І. Сенюти. – Львів : Вид-во ЛОБФ «Медицина і право», 2012. – 576 с.
3. Судова медицина. Медичне законодавство: підручник у 2 кн./ М.В. Банчук, В.Ф. Москаленко, Б.В. Михайличенко та ін.. – К.: ВСВ «Медицина», 2011. –Т.1 – 488с. Т.2 496 с.
4. Москаленко В.Ф., Грузєва Т.С., Іншакова Г.В. Право на охорону здоров'я у нормативно-правових актах міжнародного та європейського рівня, – ВПП «Контраст»,2006. – 296 с.
5. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. [Електронний ресурс]. - <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. [Електронний ресурс]. –: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
7. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
8. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
9. Етичний кодекс лікаря України прийнятий Всеукраїнським з'їздом лікарських організацій та X З'їздом Всеукраїнського лікарського товариства (ВУЛТ) від 27.09.2009 р.
10. Сергеев Ю.Д., Бисюк Ю.В. Ненадлежащее оказание медицинской помощи (экспертно-правовые аспекты). – М.: изд-во КМК. – 2008. – 400 с.
11. Сергеев Ю.Д. Профессия врача. Юридические аспекты. – К.: Вища школа, 1988. – 208 с.

12. Концевич И.А. Долг и ответственность врача. – К.: Вища школа, 1983. – 110 с.
13. Концевич И.А. Судебно-медицинские аспекты врачебной практики. – К.: Здоров'я., 1974. – 127 с.
14. Попов В.Л. Судебная медицина: учебник. – СПб : Питер, 2002. – 608 с.
15. Судебная медицина. Руководство для врачей/ под ред. Проф. А.А. Матышева. – СПб: Гиппократ, 1988. – 544 с.
16. Громов А.П. Права, обязанности и ответственность медицинских работников – М.: Медицина, 1976. – 168 с.
17. Глушков В.А. Ответственность и преступления в области здравоохранения. – К.: Вища школа, 1987. – 200 с.
18. Вермель И.Г. Судебно-медицинская экспертиза лечебной деятельности. – Свердловск: Изд-во Уральского ун-та, 1988. – 112 с.
19. Бердычевский Ф.Ю. Уголовная ответственность медицинского персонала за нарушение профессиональных обязанностей. – М.: Юридическая лит-ра, 1970. – 128 с.
20. Деонтология в медицине / под ред. Б.В. Петровского. – М.: Медицина, 1988. – В 2-х кн. – Т1. 351 с. Т2. 414 с.

Допоміжна:

1. Богомазова І.О. Право на якісні та безпечні лікарські засоби в системі права на охорону здоров'я // Медичне право. – Спеціальний випуск № 3, 2017. – С. 9 – 17.
2. Воробьева Л.В. Медицинское право : краткий курс лекций / Л.В. Воробьева. – Ростов н/Д : Феникс, 2014.
3. Зражевська Н. Захист професійної честі, гідності та ділової репутації лікарів у судовому порядку // Медичне право. – 1(15). – 2015.
4. Куц В.М. Кримінальна відповідальність за незаконне проведення дослідів над людиною : монографія / В.М. Куц, С.В. Гізімчук, В.О. Єгорова. – Харків: Юрайт, 2012.
5. Клапаций Д.Й. Правові аспекти надання закладами охорони здоров'я відповідей на запити на інформацію відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації» // Медичне право. - № 1(19), 2017. – С. 55 – 66.
6. Лемеха Р.І. Поняття неналежного виконання професійних обов'язків медичним працівником // Сучасний вимір держави і права: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 19-20 травня 2017 р. - Львів: Західноукраїнська організація "Центр правничих ініціатив", 2017. - С.43-46.
7. Лемеха Р.І. Виправданий ризик як обставина, що виключає злочинність діяння медичних працівників // Правова держава: напрямки та тенденції її розбудови в Україні: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Одеса, Україна, 12-13 травня 2017 р. - Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2017. - С. 94-97

8. Пташник І. Р. Цивільно-правове регулювання трансплантації в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук/ І.Р. Пташник. – К., 2016. — 21 с.
9. Рыжкова Е. Медицинский туризм: общая характеристика и правовая регламентация в Украине / Е. Рыжкова. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.legeasiviata.in.ua/archive/2014/3-2/51.pdf>
10. Радиш Я. Соціально-психологічна реабілітація громадян – важлива складова державної політики України в сучасних умовах // Інвестиції: практика та досвід, 2015. - № 5. – С. 6 – 8.
11. Рогальський І. О. Юридична класифікація дефектів надання медичної допомоги у сфері акушерства та гінекології / І. О. Рогальський, Н. М. Калинюк, Н. В. Гуменна // Медичне право. – 2015. – № 2 (16).
12. Сенюта І. Я. Медичний нейтралітет як концепція забезпечення прав людини у сфері охорони здоров'я: досвід України / І. Я. Сенюта, Д. Й. Клапачий // Медичне право. – 2016. – № 1 (17).
13. Сенюта І.Я. Нові підходи до стандартів якості надання медичної допомоги та їх можливі юридично-правові наслідки // Український медичний часопис. – Online. – 10.05.2017. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.umj.com.ua/article/108196/novi-pidhodi-do-standartiv-yakosti-nadannya-medichnoyi-dopomogi-ta-yih-mozhlivi-yuridichno-pravovi-naslidki>
14. Сенюта І.Я. Цивільний позов як інструмент захисту прав суб'єктів медичних правовідносин: деякі аспекти [Текст] / І.Я. Сенюта // Науковий вісник Ужгородського національного університету : Серія: Право / голов. ред. Ю.М. Бисага. – Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2015. – Вип. 31. — Т.2. – С. 22–27.
15. Senyuta I.Y. Medical Neutrality as a Human Rights in Patient Care Concept: Experience of Ukraine/ I.Y. Senyuta, D.Y. Klapatyi// Medical Law. — 2016. — № 17. — P. 50-71.
16. Вершкова І. В., Крикля В. В., Мартинова О. В., Горяча Л. О. Екстремальна медицина : навч. посібник / І. В. Вершкова, В. В. Крикля, О. В. Мартинова, Л. О. Горяча. – Харків, 2014. – 124 с.
17. Флоря В. Ответственность за врачебные преступления. Расследование и экспертиза. – LAP LAMBERT Academic Publishing, 2013.

7. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Алма-Атинська Декларація. ВООЗ, від 06.09.1978 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.euro.who.int/ru/publications/policy-documents/declaration-of-alma-ata,-1978>
2. Декларація про медичну допомогу, орієнтовану на пацієнта / Міжнародний альянс організацій пацієнтів, від 24.02.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.patientsorganizations.org>
3. Декларація про політику в галузі дотримання прав пацієнта в Європі /

- Європейська консультативна нарада ВООЗ з прав пацієнта, 1994 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.who.int/genomics/public/eu_declaration1994.pdf
4. Джакартська декларація про провідну роль зміцнення здоров'я у XXI столітті / ВООЗ, 21-25 липня 1997 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.who.int/healthpromotion/conferences/previous/jakarta/declaration/en/index1.html>
5. Європейська соціальна хартія / Рада Європи, від 03.05.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_062
6. Європейська хартія прав пацієнтів, листопад 2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.activecitizenship.net/patients-rights/projects/29-european-charter-of-patients-rights.html>
7. Захист осіб з психічними захворюваннями та покращення психіатричної допомоги: Резолюція Генеральної Асамблеї ООН № 46/119 / Генеральна Асамблея ООН. 17 грудня 1991 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/documents/ga/res/46/a46r119.htm>
8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод / Рада Європи, від 04.11.1950 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004
9. Конвенція про захист прав та гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину / Рада Європи, від 04.04.1997 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_334
10. Конвенція про права інвалідів. ООН, від 13.12.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_g71
11. Лісабонська декларація про права пацієнта / Всесвітня медична асоціація. Асамблея ВМА, вересень-жовтень 1981р., переглянута у 2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.med-pravo.ru/Ethics/LisbonDecl.htm>
12. Люблянська хартія з реформування охорони здоров'я / ВООЗ, від 18.06.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0010/113302/E55363.pdf
13. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права / ООН, від 16.12.1966 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043
14. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права / ООН, від 16.12.1966 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_042
15. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права / ООН, від 16.12.1966 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042
16. Міжнародні керівні принципи етики для біомедичних досліджень на людині / Рада міжнародних організацій медичних наук, 2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fhi.org/training/fr/retc/pdf_files/cioms.pdf
17. Позиційний документ: медсестри і права людини / Міжнародна рада

медичних сестер, 1998 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.icn.ch/images/stories/documents/publications/position_statements/E10_Nurses_Human_Rights.pdf

18. Рекомендації REC(2004)10 Комітету Міністрів Ради Європи державам–учасницям щодо захисту прав людини і гідності осіб з психічними розладами / Комітет Міністрів Ради Європи, від 22.09.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=775685>

19. Хартія про право на охорону здоров'я / Міжнародний союз юристів. Генеральна асамблея МСЮ, від 31.08.2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uianet.org/documents/qquia/resolutions/Sante4Gb.pdf>

20. General comment No. 14: The Right to the Highest Attainable Standard of Health (Art. 12). CESCR, від 11.08.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.refworld.org/docid/4538838d0.html>

Посилання на сторінку навчальної дисципліни в MOODLE **<http://31.128.79.157:8083/user/files.php>**

Корисні посилання:

Положення про запобігання, попередження та врегулювання випадків, пов'язаних із сексуальними домаганнями і дискримінацією у ХНМУ
http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog-sex.doc

Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин в Харківському національному медичному університеті
http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_ad_etyka_text.pdf

Порядок проведення занять з поглибленого вивчення студентами Харківського національного медичного університету окремих дисциплін понад обсяг навчального плану
http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/nak-poriad-poglyv-dysc.docx

Положення про Комісію з академічної доброчесності, етики та управління конфліктами ХНМУ
http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_komis_ad_text.pdf

Положення про визнання результатів неформальної освіти в Харківському національному медичному університеті
http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_neform_osv.pdf

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА:

http://www.knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=7108%3A2021-03-10-14-08-02&catid=12%3A2011-05-10-07-16-32&Itemid=33&lang=uk

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ:

http://www.knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2520%3A2015-04-30-08-10-46&catid=20%3A2011-05-17-09-30-17&Itemid=40&lang=uk

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/kodex_AD.docx